

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst
Afdeling Inlichtingen

Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Telefoon (070) 318 75 45
Telex 31337 MVD/GV/NL
Telefax (070) 318 79 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

DISG4001206

Datum

12 maart 1997

Onderwerp

Joegoslavië: recente ontwikkelingen (nr 11/97)

1. Hierbij doe ik u toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalig Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen

-1-

Bezoekadres

Kalvermarkt 28, Den Haag

Doorkiesnummer

(070) 318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS97001206 d.d. 12 maart 1997

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coordinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. Kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

DCBC, t.a.v. H-Dienstploeg (als hard copy & op schijf)

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HAO t.a.v. Bureau 1, Team 1
H-AMID/KL
H-AMID/KM
H-AMID/KLu
HBSA
HBMA
MID-cel
ARCHIEF

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGENDIENST
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

11/97

(Afgesloten 121200 MRT 1997)

Conclusie/voorzicht

Het verdrag tussen de Bosnische Serviërs en Joegoslavië kan een rol spelen bij de onderlinge machtsstrijd in de Bosnisch-Servische top, maar ook tot nieuwe wijvingen tussen de Bosnische bevolkingsgroepen leiden.

De spanningen rond Gorazde lopen op, nu de Serviërs de druk op de enclave opvoeren.

De Joegoslavische media hebben de regering van het buurland Albanië bekritiseerd vanwege een vermeend agressieve politiek. De kans dat de onlusten in Albanië overslaan naar Joegoslavië, blijft echter klein.

Bosnië-Herzegovina

Bosnische militairen gaan oefenen in Maleisië

De Bosnische opperbevelhebber Delic heeft onlangs een bezoek gebracht aan Turkije, waar Bosnische militairen worden opgeleid. Bij die gelegenheid stelde hij dat op korte termijn ook in Maleisië Bosnische militairen zullen worden opgeleid. Maleisië heeft zich altijd sterk betrokken getoond bij de zaak van de Bosnische Moslims. Zo heeft de Maleise regering herhaaldelijk geld beschikbaar gesteld voor aankoop van wapens door Moslims. Ook zijn er sterke aanwijzingen dat Maleisië betrokken is geweest bij clandestiene wapenleveranties aan de Bosnische Moslims, zowel via particuliere handelaren als door middel van Maleise UNPROFOR-eenheden. Tegen die achtergrond moet worden aangenomen dat de opleiding van Bosnische militairen in dat land vooral ten goede zal komen aan de Bosnische Moslims.

VRS uit tevredenheid over oefenverbod

Vertegenwoordigers van SFOR hebben onlangs een ontmoeting gehad met de Bosnisch-Servische militair/politieke top. Naast president Plavsic waren ook opperbevelhebber Colic van de Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS) en minister van Defensie Ninkovic aanwezig. Bij die gelegenheid werd onder meer tevredenheid geuit over het oefenverbod dat SFOR sinds enige tijd aan alle strijdende partijen heeft opgelegd. De aanwezige Serviërs stelden dat dit verbod strikt wordt gecontroleerd en daardoor de VRS geld heeft uitgespaard. Een andere bron van tevredenheid was het feit dat ook de MKF niet in de gelegenheid is om oefeningen te houden. Overigens werd en marge van de besprekingen toegegeven dat de toewijzing van geld aan de VRS en de Bosnisch-Servische politie een bron van discussie is binnen de Bosnisch-Servische leiding.

Uit de betreffende melding blijkt eens te meer dat de VRS blijft kampen met geldgebrek. Er is geen enkele reden om aan te nemen dat de druk die hiervan uitgaat op het Bosnisch-Servische moreel inmiddels is afgenomen. De tevredenheid van Colic c.s. wijst erop dat de VRS-leiding bevreesd blijft dat de Bosnische Moslims zich voorbereiden op nieuwe vijandelijkheden tegen de Serviërs, maar hierdoor worden gehinderd door de door SFOR opgelegde maatregelen. Indien deze tendens aanhoudt, is een verbetering van de samenwerking tussen VRS en SFOR denkbaar. Overigens is te verwachten dat de Bosnisch-Servische leiding inderdaad fondsen zal overhevelen van de reguliere strijdkrachten naar de veiligheidsdiensten, die minder dan de VRS worden gehinderd door opgelegde beperkingsmaatregelen en bovendien beter inzetbaar zijn tegen pogingen van Moslim-vluchtelingen om terug te keren naar hun oorspronkelijke woonplaatsen.

RS-Assemblee op 15 maart bijeen

De voorzitter van het Bosnisch-Servische parlement, Kalinic, heeft voor 15 maart a.s. een bijeenkomst uitgeschreven van het parlement. Als belangrijkste punt op de agenda staat het akkoord dat is gesloten tussen de Bosnisch-Servische republiek (RS) en de Federale Republiek Joegoslavië. In tegenstelling tot wat op grond van de taakstelling te verwachten zou zijn, is het betreffende akkoord niet ondertekend door RS-president Plavsic, maar door de Servische vertegenwoordiger in het Bosnische presidium, Krajisnik. Om die reden, en gezien de machtsstrijd tussen haarzelf en Krajisnik, had Plavsic aangekondigd de overeenkomst aan de orde te zullen stellen in het parlement. Er bestaat echter onenigheid over de vraag of het RS-parlement de taak of de bevoegdheid heeft om de overeenkomst te ratificeren. Bovendien zal het de geloofwaardigheid van Plavsic niet ten goede komen als zij de inhoud van een Servisch/Servisch verdrag in twijfel trekt. Daarom zal de zitting van het RS-parlement naar verwachting vooral zijn gewijd aan procedurele zaken en daardoor duidelijkheid scheppen over de werkelijke machtsverhoudingen tussen Krajisnik, die zijn machtsbasis vooral in het oosten van de RS lijkt te hebben en bovendien vermoedelijk de steun van Belgrado geniet, en Plavsic, die momenteel vooral steunt op het westen van de RS.

Dit alles laat overigens onverlet dat de betreffende overeenkomst, zowel op grond van "Dayton" als van de verdragtekst zelf, moet worden geratificeerd door het algemeen-Bosnische parlement. Daarmee zou het worden verheven tot een verdrag tussen Bosnië-Herzegovina en Joegoslavië. De Bosnische president Izetbegovic heeft reeds aangegeven dat hij sommige passages van het verdrag strijdig acht met "Dayton"; dit wijst erop dat de Moslims in het Bosnische parlement tegen het verdrag zullen stemmen. Anderzijds heeft de Kroatische vertegenwoordiger in het Bosnische presidium (en waarnemend president van de Moslim/Kroatische Federatie) Zubak het verdrag "toelaatbaar" genoemd. Er tekent zich derhalve een Servisch/Kroatische goedkeuring van het verdrag af. Volgens de Bosnische Grondwet moet in beide "entiteiten" echter 1/3 van de afgevaardigden vóór een voorstel stemmen, om het voorstel aanvaard te krijgen. Aangezien de Kroaten nét niet 1/3 van de stemmen in het MKF-deel van het parlement bezitten, hebben de Moslims de mogelijkheid het verdrag af te wijzen. De Serviërs kunnen vervolgens de zaak als "nationaal belang" aanhangig maken bij het Bosnische Hooggerechtshof, maar ook daar hebben Moslims zitting en kunnen derhalve roet in het eten gooien.

Serviërs tegengewerkt door RS-politie

ECMM meldt dat een aantal Serviërs die onlangs een bijeenkomst van de "Coalitie voor Terugkeer" hebben bijgewoond, kort nadien zijn bezocht door RS-politie. Hun verzoek om terugkeer naar hun oorspronkelijke woonplaats in wat nu gebied van de Moslim/Kroatische Federatie (MKF) is, werd ter plekke vernietigd. De "Coalitie voor Terugkeer" is een instelling die door de VN is opgezet om terugkeer van vluchtelingen naar hun oorspronkelijke woonplaatsen te coördineren. Uit de betreffende melding blijkt dat de Bosnisch-Servische autoriteiten dit streven niet delen en in sommige gevallen zelfs actief tegenwerken. Dit geldt primair de terugkeer van met name Moslims naar de RS, maar kennelijk wil de RS ook verhinderen dat Serviërs terugkeren naar de MKF. Dit vormt een schending van passages van "Dayton" en wijst erop dat het doel van de Bosnisch-Servische top onverminderd is gericht op het instandhouden van een eigen, etnisch "zuivere" entiteit als voorbereiding op eventuele aansluiting bij andere "Servische" gebieden, als de politieke toestand dat toelaat.

Serviërs beroven buspassagiers

Vorige week is een bus met Moslim-passagiers die over Bosnisch-Servisch grondgebied op weg was van Sarajevo naar Gorazde, tot stoppen gedwongen. De inzittenden werden bedreigd met vuurwapens, uitgescholden en van hun bezittingen beroofd. Gezien de gebruikte termen en de plaats van het incident, moeten de daders Serviërs zijn geweest. Zoals reeds eerder gemeld, is er sprake van een geleidelijke toename van de spanning rond Gorazde. Hoewel in "Dayton" is bepaald dat deze stad door een corridor zal worden verbonden met Sarajevo, moeten reizigers van en naar Gorazde in de praktijk nog steeds gebruik maken van Servisch grondgebied. In het verleden zijn herhaaldelijk voertuigen met stenen bekogeld, maar dit is voorzover bekend de eerste maal dat een bus daadwerkelijk is aangehouden en beroofd. Gezien recente dreigende uitspraken van Servische lokale overheden moet worden aangenomen, dat het Servische optreden zo niet gecoördineerd, dan toch tenminste stilzwijgend aanvaard wordt door deze autoriteiten. De Moslim-bewoners van Gorazde zullen dit zeker beschouwen als een nieuwe indicatie dat de Serviërs hun eerdere ambities om de enclave volledig onder controle te krijgen, nog niet hebben opgegeven. Vermoedelijk heeft het dreigende Servische optreden tot doel de Moslims te stimuleren Gorazde te verlaten.

Plavsic reageert op Brcko-uitspraak

Tijdens een vergadering op 7 maart in Wenen, bedoeld om de Brcko-arbitrage uitspraak te implementeren, heeft de president van de RS, Plavsic, een toespraak gehouden waarin voorzichtige tevredenheid met de uitspraak doorklonk. Ze stelde dat de uitspraak binnen de lijnen van Dayton ligt. Plavsic vergeleek de situatie in Brcko met de situatie in geheel Bosnië-Herzegovina en stelde dat alle partijen concessies moeten doen. Plavsic benadrukte dat Brcko een integraal deel van de RS uitmaakt, maar dat de RS-regering bereid is de beslissing van de internationale gemeenschap uit te voeren. Ze stelde dat alleen een grootscheeps lokaal wederopbouwprogramma voor stabiliteit in de regio kan zorgen en ijverde daarom voor economische hulp.

Vermoedelijk wil Plavsic met deze uitspraak een driedelig doel bereiken. Allereerst wil zij haar gematigde opstelling ten aanzien van de Brcko-kwestie en het gehele vredesproces illustreren. Dit kan tevens van belang zijn voor haar machtsstrijd met het Servische lid van het Bosnische presidium, Krajisnik. Laatstgenoemde lijkt in deze machtsstrijd momenteel de overhand te hebben en in ieder geval de steun van Belgrado te genieten. Tenslotte maakt Plavsic met haar uitspraak het succes van de Brcko-arbitrage afhankelijk van economische hulp voor het gebied; wederopbouw met internationale steun kan onder de huidige omstandigheden slechts het "Servische" karakter van Brcko versterken.

Joegoslavië

TanJug bekritiseert Berisha

Het Joegoslavische persbureau TanJug heeft felle kritiek geuit op de Albanese president Berisha. Deze zou "expressionistische en chauvinistische" doelen nastreven, met name een streven naar een Groot-Albanië. Daardoor, en door zijn economische en politieke wanbeleid, zou Berisha de stabiliteit op de Balkan ondergraven. Bovendien zou hij pogingen in het werk stellen om de Joegoslavische regering medeverantwoordelijk te stellen voor de onrust in zijn land, omdat deze de Albanese opstandelingen in het zuiden zou hebben voorzien van financiële steun. Joegoslavië is kennelijk bevreesd dat de onrust in Albanië ook invloed zal hebben op de eigen binnenlandse situatie, met name die met betrekking tot de Albanese meerderheid in de aan Albanië grenzende Servische provincie Kosovo. Kennelijk wil het Joegoslavische bewind Berisha, of meer waarschijnlijk diens opvolger, aanzetten tot een politieke dialoog, zodat een verdere verslechtering van de betrekkingen met Joegoslavië wordt vermeden. Het is daarbij evenwel opmerkelijk dat TanJug impliciet begrip toont voor de opstand in zuid-Albanië, omdat ook in Kosovo aanleiding bestaat voor een dergelijke opstand tegen de onderdrukking door de Servische autoriteiten. De kans dat het geweld in Albanië overslaat naar Kosovo, lijkt overigens op korte termijn gering. Hoewel Berisha en de andere Albanese leiders uiteraard sympathiseren met de Albanen in Kosovo, is er geen sprake van innige betrekkingen met de Kosovo-Albanen. Het is zeker overdreven om, in de woorden van TanJug, te zinspelen op een streven naar een Groot-Albanië. De overgrote meerderheid van de Kosovo-Albanen steunt een dergelijk streven in geen geval, omdat de levensomstandigheden in Kosovo, zelfs in het licht van de Servische repressie, nog altijd beter zijn dan die in Albanië.

SPS zou opnieuw contact hebben met Karadzic

Volgens een onafhankelijk Servisch persbureau zou de Secretaris-Generaal van de regerende Servische socialistische partij (SPS), de partij van president Milosevic, onlangs een gesprek hebben gehad met de voormalige Bosnisch-Servische president Karadzic. Ook zouden nieuwe contacten zijn gelegd met de extreem-nationalistische Servische Radicale Partij (SRS). Het doel van deze besprekingen zou zijn een nationalistisch-georiënteerde coalitie te sluiten met vertakkingen in zowel de RS als in Joegoslavië. Deze zou zijn bedoeld om een tegenwicht te bieden tegen het verlies van aanzien van de SPS ten koste van de "gematige" oppositie in Servië. De plaatsvervangend voorzitter van de fractie van de SRS in het Joegoslavische parlement, Gojkovic, heeft echter inmiddels verklaard dat haar fractie zal stemmen tegen het programma en de samenstelling van de nieuwe Federale regering, zoals die momenteel wordt gevormd door premier Kotic.

Het is niet uitgesloten dat Milosevic inderdaad besprekingen heeft gevoerd met SPS-leider Seselj en met Karadzic. Er zijn aanwijzingen dat Milosevic verrast is door het succes van de oppositie in verband met haar protest tegen de gemeenteraadsverkiezingen door de socialisten. Het ligt zeer voor de hand dat Milosevic ter compensatie van dat succes zoekt naar een verbreding van zijn machtspositie. De SRS zou daarvoor een voor de hand liggende kandidaat zijn, omdat zij tijdens dit protest scherpe kritiek heeft

[REDACTED]

geuit op de oppositie. De uitspraak van Gojkovic lijkt er echter op te wijzen dat de SRS aan zo'n samenwerking onaanvaardbare voorwaarden heeft gesteld. Samenwerking met de SDS (de partij van Karadzic) ligt evenmin voor de hand, gezien de vroegere rivaliteit tussen Milosevic en Karadzic en gezien het feit dat laatstgenoemde zich graag presenteerde als een niet-socialistische alternatieve leider van alle Serviërs. Na de verwijdering van Karadzic uit de openbaarheid kan echter een nieuwe situatie zijn ontstaan, die ertoe heeft geleid dat Karadzic méér bereid zal zijn de richtlijnen van Milosevic te volgen.

Overigens moet worden onderstreept dat een officieel herstel van de samenwerking met Karadzic en de extreem-nationalisten voor Milosevic ingrijpende consequenties zou hebben. Dit zou zonder twijfel ten koste gaan van zijn internationale aanzien. Bovendien zou zo'n stap impopulair zijn bij zijn huidige coalitie-genoten, met name de JUL van zijn echtgenote. Deze geven de voorkeur aan socialistische boven nationalistische waarden. Anderzijds heeft Milosevic in het verleden herhaaldelijk blij gegeven van pragmatisme en grote koerswijzigingen doorgevoerd als dit zijn machtspositie ten goede leek te komen. Om die reden moet niet worden uitgesloten dat de genoemde informele besprekingen inderdaad hebben plaatsgevonden en dat intensivering van de betrekkingen met de SDS niet geheel uitgesloten is.

Oppositie formuleert voorstel voor rondetafel gesprek met Milosevic

Op 6 maart heeft de Zajedno-coalitie haar voorstellen voor een rondetafel-conferentie met de SPS bekendgemaakt. Alleen politieke partijen, die vertegenwoordigd zijn in de Servische Assemblée mogen deelnemen met een representatief aantal vertegenwoordigers. Beslissingen moeten bij consensus of 2/3 meerderheid genomen worden en de discussies moeten live op TV vertoond worden. Als datum wordt 20 maart voorgesteld. De volgende agendapunten worden genoemd: volledige vrijheid van de media, een nieuwe wet voor financiering van politieke partijen, een nieuwe kieswet en overeenstemming voor een verkiezingsdatum, controle voor toezicht (OVSE-toezicht) en benoeming van een speciale rechtbank. Zajedno probeert met deze voorstellen de druk op de socialistische regering te handhaven. Deze heeft echter bij de betreffende voorstellen, die haar feitelijke machts- en informatiemonopolie bevestigen, niets te winnen. Zeker indien zij zich verzekerd weet van afdoende politieke steun, zal zij zich tegen deze voorstellen verzetten.